

Ключови думи:

европейски патент, Европейска патентна конвенция, единен патент, единен патентен съд, компетентност, структура, унифицирана процедура, защита, предизвикателства пред българските предприятия

Keywords:

European Patent, European Patent Convention, Unified Patent, Unified Patent Court, Competence, Structure, Unified Procedure, Protection, Challenges for Bulgarian Enterprises

**Prof. Veselina Maneva,
Ph.D.**

*Member of the Law Department of New Bulgarian University,
e-mail:
veselinamaneva@mail.bg*

Professor of Intellectual property law, Copyright law and Trade marks law.

*Areas of specialization:
Intellectual property law,
Copyright law and Trade marks law.*

Author of monographs and articles in professional periodicals in Bulgaria and abroad.

Veselina Maneva

**The Unified Patent System –
Expectation and Prospects
for a United Europe**

The present study brings to the reader's attention an extremely important fact for the European patent system – the beginning of the work of the Unified Patent Court. On January 19, 2022, the Protocol for the Preliminary Implementation of the Agreement on the Unified Patent Court entered into force, and it is expected to start functioning by the end of 2022 and the beginning of the following year. The article examines in historical order the creation and development of the European patent system, as well as the adopted legal acts outlining the new patent system of the European Union. The structure, competence and way of functioning of the Unified Patent Court have been clarified. Emphasis is placed on the advantages resulting from the introduction of the unified patent system, and above all on the role of the Unified Patent Court in unifying judicial practice in various patent disputes. The aim is to establish greater legal certainty in protecting the rights of patent holders. The opportunities and some of the problems that arise for Bulgarian enterprises since the introduction of the new patent system are indicated.

<https://doi.org/10.33919/yldnбу.21.10.3>

Веселина Манева

Единната патентна система – очаквания и перспективи за обединена Европа

Настоящото изследване поставя на вниманието на читателя един изключително важен за европейската патентна система факт – началото на работата на Единния патентен съд. На 19 януари 2022 г. влезе в сила Протоколът за предварително изпълнение на Споразумението за Единния патентен съд, като очакванията са той да започне да функционира до края на 2022 г. и началото на следващата година. В статията са разгледани в исторически порядък създаването и развитието на европейската патентна система, както и приетите нормативни актове, очертаващи новата патентна система на Европейския съюз. Изяснени са структурата, компетентността и начина на функциониране на Единния патентен съд. Акцентира се върху предимствата, произтичащи от въвеждането на единната патентна система, и преди всичко на ролята на Единния патентен съд за унифициране на съдебната практика при различните патентни спорове. Целта е установяване на по-голяма правна сигурност при защита правата на патентоприетелите. Посочени са възможностите и някои от проблемите, които възникват за българските предприятия от въвеждането на новата патентна система.

Възникването на европейската патентна система вероятно се крие в самата идея за създаването на Европейския съюз. Тя се възприема като средство, чрез което се цели да се постигне икономически силна, конкурентна и независима система, противопоставима на световните пазари. Усъвършенстването на тази система чрез приемането на Споразумението за създаване на Единния патентен съд през 2013 г., предшествано от Регламент № 1257/2012 на Европейския парламент и на Съвета за единната патентна закрила и на Регламент № 1260/2012 на Съвета на приложимите

правила за превод¹, има за цел да установи единна закрила и да осигури защита на изобретенията на територията на целия Съюз. Идеята за това решение се формира от патентната теория и практика в продължение на десетилетия. В частност няма единство в мнението може ли тази система да се разглежда като алтернатива на съществуващите на този етап национални и регионална (европейска патентна) системи. Като продължение на извършените промени на 19 януари 2022 г. влезе в сила Протоколът за предварително изпълнение на Споразумението за Единния патентен съд², като очакванията са съдът да започне да функционира в края на настоящата и началото на 2023 г., а до края на тази година да бъде подадена първата заявка за единен патент на Европейския съюз. Този факт поставя редица въпроси и предизвикателства пред европейската патентна система и цялостната иновационна политика на Европейския съюз (ЕС).

Исторически бележки

Възникването на Европейската патентна система се основава на промените, настъпили в Европа след Втората световна война, на икономическата интеграция и на създаването на Общия пазар. Един от основните фактори, определящ развитието на индустрията и нейната конкурентоспособност, е иновационната активност – създаването и пазарната реализация на изобретенията. В същото време териториалното действие на издадените национални патенти и различните национални законодателства се явяват пречка за формирането на Общия пазар. Ето защо още през 1947 г. в Хага е сключено Споразумението за създаване на Международния патентен институт, чиято дейност е насочена към извършване на патентни проучвания. През 1949 г. Съветът на Европа одобрява проект за създаване на Европейска патентна система, чрез която да се преодолеят съществуващите различия. Най-трудният въпрос, който се поставя, е свързан с изработването на споразумение, което да унифицира материалноправните разпоредби и процедури в патентното право. В същото време, с влизането в сила на Римския договор на 1 януари 1958 г., се създава Европейската икономическа общност (ЕИО)³. С него

¹ Agreement on the Unified Patent Court//OJ C 175, 20.6.2013; Regulation № 1257/2012//OJ EPO 2013, 111; Regulation № 1260/2012//OJ EPO 2013, 132, формиращи в цялост тъй наречения „пакет за патентите“.

² Закон за ратифициране на Протокола за предварително изпълнение на Споразумението за Единния патентен съд, ДВ, бр. 50 от 15.6.2018 г.

³ Договор за създаване на Европейската икономическа общност, подписан в Рим на 25 март 1957 г.

се въвеждат основните принципи на европейската интеграция, свързани с изграждането на Общ пазар – свободно движение на стоки, услуги, хора и капитали, както и насърчаване на конкуренцията в рамките на Съюза. Израз на тези идеи е създаването на „патент на Общия пазар“, намерило решение в приетата на 15 декември 1975 г. Люксембургска конвенция. Този първи по рода си договор има за образец създаденото през 1968 г. единно патентно законодателство на Скандинавски страни (Дания, Норвегия и Швеция). Но поради различни главно политически и икономически причини тази конвенция не е ратифицирана от необходимия брой страни и не влиза в сила. Следващото решение е на Комисията на Европейската икономическа общност, която счита, че следва да се търсят решения на общностно равнище относно закрилата на изобретенията. През 1959 г. тя предлага на Съвета на министрите на шестте държави членки: Франция, Италия, Германия, Нидерландия, Белгия и Люксембург, да се започне работа по хармонизирането на законодателството в областта на индустриалната собственост. Създаването на действително работещ Общ пазар е невъзможно без сближаване на законодателствата в областта на индустриалната собственост и предлага изработването и приемането на конвенция, чийто предмет е издаване на патент на Общността и създаване на регионална за Европа патентна система.

Европейска патентна конвенция (ЕПК)

Създаването на регионални патентни системи като Европейската, Евразийската, Африкано-Малгашката система се позовава на разпоредбите на Парижката конвенция за закрила на промишлената собственост от 1883 г. и на Договора за патентно коопериране, подписан във Вашингтон през 1970 г.⁴. Конвенцията предоставя възможност на договарящите се страни да сключват специални съглашения за закрила на промишлената собственост и да установяват задължителни минимални стандарти, свързани с патентоване на изобретенията. В същото време в Договора е регламентирана възможност за сключване на регионални договори и издаване на регионални патенти. Целта на тези системи е издаване на единен патент, действащ на територията на обединените държави. Основна задача на регионалните съглашения е чрез този патент да се създаде единен

⁴ Парижка конвенция за закрила на индустриалната собственост от 20.3.1883 г. България се присъединява към конвенцията на 13.6.1921 г. Ратифицирана с Указ № 4 от 1970 г. в Стокхолмската редакция; Договор за патентно коопериране, подписан във Вашингтон на 19.6.1970 г. Ратифициран с Указ № 2933 от 1983 г., ДВ, бр. 77 от 1983 г., в сила за България от 21.5.1984 г.

пазар, съгласуване на икономическата политика и ускорено промишлено развитие на държавите-участнички.

Исторически първата регионална патентна система е Европейската патентна система. Тя възниква с подписаната на 5 октомври 1973 г. в Мюнхен, Европейска патентна конвенция (ЕПК)⁵. Страните учредителки са Белгия, Нидерландия, Люксембург, Федерална република Германия, Великобритания, Франция и Швейцария. С нея се създава унифицирана система на заявяване, проучване и експертиза на заявките за изобретения. Това не е наднационална патентна система, тъй като издаденият европейски патент представлява комплекс от патентите, които заявителят получава в посочените от него страни и с него не могат да се преследват нарушителите. Издаденият патент следва да бъде валидиран, т. е. да бъдат заплатени съответните такси и да бъде направен превод на езика на посочената държава. Европейската патентна система обединява 38 европейски държави, като в нея участват както страни членки, така и други държави като Великобритания, Македония, Албания, Сърбия, Турция, Швейцария. Характеризира се със своята структура и система от нормативни актове, които регулират нейната дейност. На основание чл. 4 от ЕПК се създава Европейската патентна организация (ЕПО) и нейният изпълнителен орган – Европейското патентно ведомство (ЕПВ). Първият европейски патент е издаден през 1980 г. Централното управление е в Мюнхен, а клоновете му – в Хага и Берлин. ЕПО е международна междуправителствена организация на страните-участнички в ЕПК. Към ЕПВ е създадена двустепенна структура за разрешаване на спорове: състави по спорове – отдели по възражения и колегии по жалби, и разширен апелативен съвет, чиито решения са окончателни и не подлежат на съдебен контрол.

Предимствата на системата за издаване на европейски патент се състои във възможността заявителят да получи закрила на изобретението си на територията на една или повече страни членки на ЕПО чрез подаване само на една заявка, по отношение на която се извършва проучване и експертиза от един орган – ЕПВ, при единна процедура и заплащане на една такса. Системата гарантира опростена процедура, най-високо качество на извършеното проучване и експертиза и висока степен на сигурност на издадения патент.

⁵ Конвенция за издаване на европейски патент, ратифицирана от България на 31.1.2002, обнародвана в ДВ, бр. 71 от 2002 г., в сила от 1.7.2002 г.

Въпреки посочените положителни страни на Европейската патентна система остават нерешени редица въпроси като фрагментацията на системата, характеризираща се със скъпото и рисково съдопроизводство, което се води в различните национални съдилища и често завършва с противоречащи решения. В много случаи в патентните спорове възникват сложни технически въпроси, които без специална техническа подготовка на съдиите, както и на специализирани състави или съдилища, не получават търсеното разрешаване. Различна е и продължителността на разглеждане на делата в различните страни в рамките на ЕС. Така напр. съдилищата в Германия се отличават с бързината на производството, като се има предвид, че споровете за патентно нарушение и за обявяване на недействителност на издаден патент се разглеждат от различни съдилища, съответно от общия и от патентния съд. В други страни, като Франция и Великобритания, производството е по-бавно, независимо от това, че спорът за нарушение и този за недействителност на патента се разглеждат и решават от един и същи съд.

Посочените особености извеждат един основен проблем за европейския патент: разнопосочното разрешаване по същество на делата в различните страни, което води до липса на правна сигурност. Още повече, че обемът на правна закрила, предоставен от европейския патент, се определя от националните съдилища, изходът от възникнал съдебен спор може да бъде различен, в зависимост от съда на държавата, който го разглежда. Например по известното дело „Epilady“, когато патентоприетелят на европейски патент EP 0101656 е предявил иск за нарушение в седем държави – членки на ЕС, три национални съдилища – Германия, Италия и Белгия са се произнесли с решение, потвърждаващо нарушение на патентните права, то в същото време националните съдилища на Нидерландия, Великобритания, Австрия и Франция са отказали да уважат предявения иск⁶. Поради отсъствието на Единен патентен съд патентоприетелят обикновено отстояват правата си в тези държави, в които те считат националните съдилища за компетентни в областта на патентното право⁷.

⁶ Decisions II C, volume 18, № 6/1987, 785–799; volume 21, № 4/1990, 557–590, volume 30, № 4/1999, 443–447; volume 24, № 6/1993, 833–837.

⁷ Така например повече от 50 % от патентните спорове в ЕС се разглеждат в съдилищата в Германия, а 90 % изобщо от споровете за нарушения на правата се решават основно в шест страни: Германия, Франция, Великобритания, Италия, Нидерландия и Испания.

Нови перспективи

През март 2000 г. бе проведена срещата на министър-председателите и държавните глави на държавите членки (Европейския съвет) в Лисабон, на която се обсъжда възможността за създаване на патент на Общността. Събитието е под надслов „Създаване на Европейско пространство за научни изследвания и иновации“. Проектът за регламент относно патента на Общността е представен на 5 юли същата година. През следващите години държавите членки обсъждат много и различни варианти относно създаването на новия режим на патентна закрила в Общността.

Разрешението на поставените проблеми се съдържа в разпоредбата на член 20 от Договора за функционирането на ЕС, приет през 2007 г.⁸. С влизането му в сила ЕС придобива юридическа индивидуализация като самостоятелен правен субект и компетентност, произтичаща от по-ранното право на Европейската общност. Правото на Общността се трансформира в право на ЕС, а терминът „патент на Общността“ се променя в „патент на ЕСЕ“. Член 118 от Договора предвижда мерки, свързани с приемане на документи, целящи обезпечаване на единна закрила на правата на интелектуална собственост. В същото време се въвежда режим, позволяващ централизирано налагане на санкции при нарушение, координация и контрол на наднационално ниво. В посочената разпоредба обаче не се уточнява по какъв начин следва да бъде организирана тази единна закрила. Решението е залегнало и в Стратегията „Европа 2020“, където е формулирано подробно въвеждането на института на единния европейски патент и създаване на специализиран патентен съд като условие за развитие на иновациите.

Като пример за единно действие на закрилата се сочат марката и дизайна на Съюза, чието действие на регистрацията се разпространява автоматично върху цялата територия на Европейския съюз. В същото време решенията на Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост (СЕСИС) в град Аликанте подлежат на съдебен контрол пред Съда на ЕС.

Остава неразрешен въпросът за езиковия режим на бъдещата патентна система: на какъв език ще се подават заявките за патент, на какъв език ще бъде издаван патентът и съответно кой ще бъде приложимият език при съдебните спорове. Предлага се официалните езици на СЕСИС

⁸ Treaty on the Functioning of the European Union// OJ I 115, 9.5.2008. Договорът за функционирането на ЕС произтича от Договора от Лисабон, подписан на 13 декември 2007 г., в сила от 1 януари 2009 г., с който се реформират Договора за създаване на Европейската икономическа общност, 1957 г., Договора от Маастрихт от 1992 г., в сила от 1 ноември 1993 г., за създаване на Европейския съюз и Договора от Ница от 2001 г.

да станат официални и за Европейското патентно ведомство по отношение на единния патент: английски, френски, немски, а под влиянието на Испания и Италия да се включат италиански или испански език. Съветът на ЕС предлага разпоредбите относно превода на документацията на бъдещия патент на ЕС да се уредят в отделен регламент. Целта на това предложение е да се отложат във времето дискусиите и противоречията относно езиковия режим.

През декември 2012 г. бяха приети Регламент № 1257/2012 на Европейския парламент и на Съвета за осъществяване на засилено сътрудничество в областта на създаването на единна патентна закрила и Регламент № 1260/2012 на Съвета на ЕС за осъществяване на засилено сътрудничество в областта на създаването на единна патентна закрила по отношение на приложимите правила за превод, което все още не е в сила. През следващата година – на 19 февруари 2013 г. на заседание на Съвета на Европейския съюз двадесет и четири страни членки подписаха Споразумението за създаването на Единен патентен съд с изключение на Хърватия, Испания и Полша. България подписа Споразумението на 5 март 2013 г. Създаден в изпълнение на приоритетите от Стратегията „Европа 2020“, Единният патентен съд е вторият стълб на проекта за единна патентна система на ЕС наред с единната патентна закрила и правилата за превод, утвърдени с посочените регламенти.

Очаквания и предизвикателства пред Европейската патентна система

Чрез приетите в ЕС документи се установява нова правна система, по-ефективна и устойчива в сравнение със съществуващата фрагментирана патентна система. Чрез тях се цели хармонизиране както на системата на правораздаване, така също и на материалното патентно право.

Приетият *Регламент № 1257* предвижда подаване на заявка за издаване на единен патент от ЕПВ съгласно разпоредбите на Европейската патентна конвенция. Той ще предоставя единна закрила и ще има еднаква юридическа сила на територията на всички страни – членки на Съюза. Патентоприетелят ще може да забрани на всяко трето лице да извършва действия, които нарушават изключителното му право, както и да търси съдебна защита по отношение на цялата единна територия на Съюза. Освен това се предвижда възможност за получаване на такъв патент и въз основа на искане за разпространение на действието на издадени до този момент класически европейски патенти в страните членки на Европейската патентна конвенция. Единният патент обаче ще обхваща

всички страни членки, които са ратифицирали Споразумението за единния патентен съд. Единният патент може да бъде ограничен, прехвърлен, анулиран или действието му да бъде прекратено по отношение на всички страни на ЕС. Може да бъде предоставена лицензия по отношение на цялата територия на Съюза или на част от нея. Тези действия, свързани с правната закрила и правния статус на единния патент, ще бъдат вписвани в създадения нов регистър към ЕПВ. Таксите за поддържане на действието на патента ще се заплащат централизирано в ЕПВ. Регламент № 1257 приравнява действието на единния европейски патент към националния патент на съответната държава. Важно е да се отбележи, че единният патент ще действа едновременно не само с националните патенти, но и с издадените и действащи до този момент европейски патенти. Всеки един от тези патенти ще има своето териториално действие, но всички те ще съществуват едновременно, като по този начин те биха създали труден избор за заявителите. В тази хипотеза водещо значение ще има промишлената и търговска реализация на изобретението.

За да се избегне създаването на нова европейска институция в областта на патентите, компетентността по издаване на единния патент е предоставена на ЕПВ. Предварителната фаза (проучване, решерш), както и експертното производство по издаване на единния патент остават идентични на досегашната процедура за патента на ЕС. Издаденият европейски патент на основание ЕПК следователно ще служи за база за придобиване на единен патент. Следователно от влизане в сила на новите разпоредби единният патент няма да измести възможността за подаване на заявки както за национален, така и за досегашния патент на Съюза, като и трите патента ще съществуват като възможност за една комплексна закрила.

Споровете относно издадените единни патенти ще са от компетентността на единния патентен съд.

Система и начин на функциониране на Единния патентен съд

С подписване на *Споразумението* за създаване на Единния патентен съд през 2013 г. се установява единна съдебна система за разглеждане и решаване на спорове в областта на патентите, чиито актове имат единно действие за цялата територия на Съюза. По този ред подлежат на разглеждане спорове относно: единни европейски патенти; европейски патенти, чието действие не е изтекло към датата на влизане в сила на настоящото Споразумение или европейски патенти, издадени след тази дата; пода-

дени заявки за издаване на европейски патент, както и сертификати за допълнителна закрила на такива патенти.

Съдът ще осъществява своята дейност в съответствие с правото на Съюза и ще зачита неговото върховенство.

Предвижда се Споразумението да влезе в сила след като тринадесет държави депозират документи за ратификация, но задължително сред тях трябва да са държавите с най-голям брой действащи европейски патенти – Франция, Германия и Великобритания. На 29 януари 2020 г. обаче Обединеното кралство напусна Европейския съюз, а на 20 юни същата година беше депозирано неговото официално оттеглянето от Споразумението и Протокола за единния патентен съд. По-късно, едва през месец септември 2021 г., Конституционният съд на Германия се произнесе с положително становище за ратифициране на Споразумението.

Системата на съда е децентрализирана. Съдопроизводството е двуинстанционно и включва Първоинстанционен, Апелативен съд и Канцелария. Първоинстанционният съд се състои от централно отделение и местни и регионални отделения. Седалището на централното отделение е в Париж, като първоначално се предвиждаше той да има подразделения в Лондон и Мюнхен (чл. 7, ал. 2). Поради настъпилия „Brexit“ на Обединеното кралство от Съюза предвидените дела ще се разглеждат от съда в Париж и от подразделението в Мюнхен, като в бъдеще може да бъде определено допълнително подразделение. Подсъдността на делата в Централното отделение се определя в зависимост от областта, за която се отнасят патентите, групирани съгласно Международната патентна класификация⁹. Тъй като патентните дела са със специфичен характер, а при решаването им съдиите трябва да имат специални технически познания, в Споразумението е предвидено, че в Централното отделение двама от съдиите следва да са с юридическа правоспособност, граждани

⁹ Делата в централното отделение ще бъдат разпределени по следния начин: на централното отделение в Париж са подсъдни делата в областта на: клас В (технологични процеси, транспорт); клас D (текстил и хартия); Е (строителство, строително инженерство и минно дело); G (физика) и H (електричество). На централното отделение в Мюнхен са подсъдни делата от клас F (механика, осветление, отопление, оръжие, взривни работи). Делата в класове А (човешки потребности) и С (химия, металургия) следваше да се разглеждат в подразделението в Лондон с оглед водещото значение на Обединеното кралство особено в областта на химическата промишленост и на фармацията. Класификацията в 8 раздела (А–Н) се основава на Страсбургската спогодба относно Международната патентна класификация, приета на 24.3.1971 г., ратифицирана от България през 2000 г., обн., ДВ, бр. 65 от 2001 г.

на различни държави, а третият – с техническа квалификация и опит в съответната област на техниката.

Местните отделения, съгласно чл. 7, ал. 3, се установяват по искане на съответните договарящи държави на тяхната територия, като допълнително местно отделение (ал. 4) може да се създаде, когато в съответната държава са образувани повече от сто патентни дела за календарна година в продължение на три последователни години преди или след влизането в сила на Споразумението. Броят на тези отделения в една държава членка не може да надхвърля четири. Пример за такова оптимално решение е Германия (местните отделения ѝ са със седалище в Дюселдорф, Майнхайм, Хамбург и Мюнхен), докато други като Франция, Нидерландия, Белгия и Малта засега са с едно отделение¹⁰. Още повече, в зависимост от броя на патентните дела, образувани в съответната държава, се определя и националността на съдийския състав. Когато патентните дела са по-малко от петдесет за календарна година – само един съдия от състава е местен, а другите двама са с друга националност. И съответно, когато заведените дела са повече от петдесет, съдийският състав на местното отделение се състои от двама съдии – гражданин на съответната държава и един от друга държава. Този начин на формиране на съставите е гаранция за безпристрастност и еднаквост на решаването на патентните спорове.

Регионалните отделения се създават по искане на две или повече договарящи държави членки, които определят и неговото седалище (чл. 7, ал. 5). Съдебният състав се състои от двама съдии – граждани на съответните регионални държави и съдия, който не е гражданин на тези държави. Предвижда се създаване на такова регионално отделение за Швеция, Дания и Финландия, за Франция и Португалия, както и за България, Румъния, Гърция и Кипър¹¹.

Страните по спора могат да се споразумеят в кое отделение на първоинстанционния съд – местно, регионално или централно, може да бъде предявен искът.

Решенията на първоинстанционния съд подлежат на обжалване в двумесечен срок от съобщаването им пред *Апелативния съд*. Той е със седалище в Люксембург, като неговите състави също са многонационални

¹⁰ Pezard, A. La reception judiciaire des nouveaux usages du brevet, in Les nouveaux usages du brevet d'invention. Réflexion théoriques et incidences pratiques, Tome 2, Presses Universitaires d'Aix-Marseille, 2016, p. 79.

¹¹ Пак там.

и се състоят от петима съдии – трима от които са с юридическа правоспособност и двама с техническа квалификация (чл. 9). Обжалването на решението, съгласно чл. 74, ал. 1, не спира неговото изпълнение, освен ако Апелативният съд не реши друго, но обжалването на решението по искове или насрещни искове за обявяване на недействителност, съгласно чл. 74, ал. 2, винаги спира изпълнението на решението.

Съдиите, назначавани в Единния патентен съд, отговарят на най-високите стандарти на компетентност, имат доказан опит в областта на патентните спорове, независими са и се ползват с имунитет срещу съдебно преследване.

Език на производството в местно или регионално отделение е официалният език на държавата членка, в която се намира съответното отделение, или официалният език, посочен от договарящите държави членки в регионалното отделение. Страните имат право също да изберат за език на производството езика, на който е издаден патентът, след одобрение на централното отделение. В същото време езикът на производството в Централното отделение е езикът, на който е издаден съответният патент. Езикът на производството в апелативния съд е езикът на производството в Първоинстанционния съд.

Съдът има изключителна компетентност *ratione materiae*, съгласно чл. 32, чл. 1, да решава спорове, свързани с искове за действително нарушение или опасност от нарушение на патенти и сертификати за допълнителна закрила; насрещни искове за лицензии както и искове за установяване на липса на нарушение на патент; искове за вреди или за обезщетение, произтичащи от временната закрила, предоставяна от публикувана заявка за европейски патент; искове, свързани с използване на изобретението до издаване на патента или с правото на преждеползване; както и искове за обявяване недействителност на патенти и съответно насрещни искове за обявяване недействителност на патенти и на сертификати за допълнителна закрила; както и насрещни искове за обявяване недействителност на нарушавания патент. Компетентността на отделенията на Първоинстанционния съд *ratione loci* е уредена в чл. 33. Важно е да се отбележи, че националните съдилища на държавите членки запазват компетентността си при искове, свързани с патенти и сертификати за допълнителна закрила, които не попадат в изключителната компетентност на Единния патентен съд (чл. 32, ал. 1). При европейски патенти решенията на съда обхващат територията на онези държави членки, за които патентът има действие.

Заседанията на съда са публични и с оглед на международния характер на делата са допустими електронни процедури (чл. 44 и сл.). Страните могат да се представляват както от адвокати, които имат юридическа правоспособност в страна членка по Споразумението, така и от европейски патентни представители и притежават подходяща квалификация, напр. Европейски сертификат за водене на патентни спорове (чл. 40). Страните имат възможност да представят становищата и доказателствата в електронна форма, като е предвидена и конферентна видеовръзка.

Съдът може да разпреди налагането на временни и предпазни мерки, като напр. изземване на движимо и недвижимо имущество на предполагаемия нарушител, включително запориране на банковите му сметки и други активи (чл. 62, ал. 3).

Съдебното производство пред първоинстанционния съд преминава през три основни фази: писмена, предварителна и устна, като се допуска възможността за постигане на споразумение чрез посредничество и/или арбитраж. Устната фаза не е задължителна и тя може да се изключи със съгласие на страните. Допустими са всички писмени и устни доказателства, огледи, експеримент, писмени клетвени декларации. Споразумението предвижда създаване на Център за патентно посредничество и арбитраж със седалище Любляна и Лисабон (чл. 35). Тук следва да се посочи едно важно изключение, *per argumentum a contrario*, че при спор за обявяване на недействителност или при ограничаване действието на патента не се допуска разрешаване на спора със споразумение.

Предвидена е възможност, в изключителни случаи, Апелативният съд да допусне искане за преразглеждане на делото след постановено окончателно решение. Това са случаите, в които е открит факт, който не е бил известен на страната и той е решаващ за изхода на делото, или в случаите, в които с решение на национален съд е установено, че деянието съставлява престъпление, както и когато е установено, че е допуснато съществено процесуално нарушение. Давностният срок за подаването на това искане е десет години от уведомяването за решението, но не по-късно от два месеца след датата на откриване на новия факт или на процесуалното нарушение. Направеното искане за преразглеждане на решението не спира неговото изпълнение, освен ако съдът не реши друго.

Решенията на апелативния съд са окончателни и подлежат на изпълнение във всяка договаряща държава членка съгласно нейното право¹². В случаите на конфликт между нормите на Регламента и Статута на единния патентен съд (Приложение 1 към Споразумението) превес ще имат тези на Регламента.

Следва да се отбележи, че след датата на влизане в сила на Споразумението, наред с новата единна процедура, съгласно чл. 83, ал. 1, се запазва и досегашния национален ред за разглеждане на споровете за нарушение и за обявяване на недействителност на европейски патент и на сертификат за допълнителна закрила.

След влизане на Споразумението в сила започва да тече 7-годишен преходен период, който може да бъде удължен с още 7 години с решение на Административния комитет.

Страните членки се задължават през този преходен период да заплащат съответните вноски, като прогнозите са, че след това Патентният съд ще е в състояние да поеме изцяло собствената си издръжка. Таксата за всяка страна се определя въз основа на броя на европейските патенти, които имат действие на територията на страната и броя на европейските патенти, за които са предявени искиове за нарушение или за обявяване на недействителност през последните три години преди влизане в сила на споразумението.

По отношение на разходите, свързани с образуването и водене на делата, не е изключено значително да се увеличат в сравнение с обичайните разходи в националните производства с оглед на високото ниво на съда и сложността на производството, като тук следва да се имат предвид и допълнителните разходи за превод.

След завършване на необходимата подготовка по организацията и структуриране на Съда на ЕС, на 19 януари тази година, както беше посочено по-горе, влезе в сила Протокола за предварително изпълнение на Споразумението за Единния патентен съд. Това е началото на подготвителния процес за стартиране на работата на съда, която ще продължи осем месеца. През този период ще се проведат учредителните заседания на ръководните органи на съда: Административен, Консултативен и Бюджетен комитет и ще се извърши подборът на съдиите.

¹² За повече детайли относно различните искиви производства вж. Règlement de procédure de la juridiction unifiée du brevet, version provisoire № 18, 19 octobre 2015.

Безспорно чрез системата на единния патентен съд се създава по-голяма правна сигурност за всички субекти на патентните правоотношения, унифицирана съдебна практика и както се предвижда – намаление на разходите за патентното съдопроизводство.

Какви са перспективите за България като част от Европейската патентна система и какви са ползите за българските предприятия от Единната патентна система?

Въвеждането на единната патентна система създава редица предимства, които вече бяха посочени. Въпросът обаче, който възниква пред българските изобретатели, патентоприетатели и предприятията, е как и доколко те биха се възползвали от нея?

За разлика от някои водещи в областта на патентното право държави, в българската съдебна система няма патентен съд, нито специализирано отделение в областта на интелектуалната собственост. Споровете за нарушение на патентните права се разглеждат по общия исков ред, като е предвидена специална подсъдност на Софийския градски съд – търговско отделение, а производството по обявяване на недействителност на издадения патент е от компетентност на Патентното ведомство. Постановените решения подлежат на съдебен контрол по административен ред, което отнема понякога 5–7 години. Това е една бавна и несигурна система за защита на правата на патентоприетателите. В същото време броят на подадените национални и съответно заявки за европейски патент намаляват. Например за периода 2016–2017 г. в България има 5415 действащи европейски патенти и същевременно няма данни за предявени искиове за нарушение на патентни права. За 2020 г. подадените национални заявки са 246, а за европейски патент – 18, за 2021 г. – националните заявки са 171 и 14 за европейски патент. За сравнение, в Европейското патентно ведомство за последната година те са 188 000. Най-много са заявките в областта на цифровите комуникации, електроника, машиностроене, химия, фармация и биотехнологии¹³.

Създаването на силна и устойчива национална иновационна екосистема „от идеята до пазара“ изисква преди всичко развита промишленост, финансови инвестиции и човешки потенциал. Така патентнованите български изобретения, внедрени и реализирани на пазара, наистина биха улеснили развитието на индустрията и селското стопанство, биха разрешили редица

¹³ Данните са достъпни на сайта на Българското патентно ведомство bro.bg към май 2022 г.

климатични проблеми и проблеми в дигиталните технологии (климатични и дигитални трансформации, системи за зелена енергия). Целта е да се достигне синергия между изобретатели и изследователи, от една страна, и индустрията, от друга. В България техническите постижения се създават преди всичко в научни институти, изследователски центрове и лаборатории. Всяко предприятие иска да създава нови технически решения, които осигуряват успех на пазара, но това е тежка и непосилна задача за повечето от тях, още повече, че българската индустрия се базира предимно на средните и малки предприятия. Финансовите въпроси винаги са били изключително трудни за разрешаване, а при новата патентна система, за повечето изобретатели и патентоприетатели заплащането на таксите, свързани с процедурите по издаване и поддържане на единния европейски патент ще бъдат непосилни въпреки прогнозата за намаляване на разходите.

Тук следва да се посочи и фактът, че на територията на България няма да има местно отделение на Първоинстанционния съд, а в региона няма предпоставки за създаване и на регионално отделение. Съгласно чл. 33, ал. 1 от Споразумението: „Ако съответната договаряща държава членка няма местно отделение и не участва в регионално отделение, исковете се предявяват пред Централното отделение“. След изтичане на 7-годишния преходен период за българския патентоприетател възниква още един финансов проблем, свързан с воденето на скъпоструващи съдебни дела за нарушения и обявяване на недействителност на издадения единен патент, които ще бъдат подсъдни на Централното отделение в Париж или в подразделението му в Мюнхен. Колко измежду тях могат да си позволят тези финансови средства?

В заключение следва да се посочи, че единната патентна система чрез своите инструменти – единният патент и единният патентен съд ще допринесе за по-голяма конкурентоспособност на единния европейски пазар, както и по-голяма сигурност за чуждестранните инвеститори. Единният патент ще осигури единна защита срещу нарушенията, както и в борбата с фалшифицирането и пиратството.

Въпреки изтъкнатите положителни страни тревожни остават неразрешените въпроси, свързани с превода, с продължителността на предвидения преходен период от 7 години за трансформацията на европейския патент в единен патент на Съюза, с начините за събиране на доказателства и разглеждане на споровете за нарушенията на патента, установени на територията на различните страни членки, както и възможностите за достъп до тази система за българския изобретател.